

STORA HÄLSINGEGÅRDARS VÄG

Vängsbos gårdar och vattenverk

FOTO: LÖRBERG MUSEUM FOTOGRAF ÖVAND

FRÅN SKOGEN OCH DET MÄKTIGA VINBERGET slingrar sig vägen genom byn Vängsbo, nära byggnaderna och med utsikt över småbrutna odlingsbygder, sjön Vängnan och Voxnadal. Gårdarna ligger spridda ner mot det öppna jordbrukslandskapet och sjön. Byn har en ålderdomlig struktur och gamla anor. Det ovanliga med byn är att gårdarna huvudsakligen ligger kvar oskiftade. Storskiftet 1794 kom av sig på grund av tvister om ägofördelningen och vid laga skifte 1853 var det endast tre gårdar som flyttades ut.

Vängsbo är av kulturhistoriskt riksintresse och ingår med

Nygårds äldre mangårdsbyggnad med sin karakteristiska tempelgavel.

byggnadsminnet Nygårds i det föreslagna världsarvet. Bebyggelsen i Vängsbo domineras av stora mangårdsbyggnader och ladugårdar uppförda före och kring sekelskiftet 1900 men med rötter i en betydligt äldre bebyggelse. Det finns en påtaglig skillnad mellan det storskaliga byggandet i Långhed och Vängsbo. Medan man i Långhed kring 1850 mangrant ersatte de äldre parstugorna med tidens breda hus så moderniserade man istället i Vängsbo sina äldre hus, byggde på dem på längden och höjden.

Nygårds

Byggnadsminnet Nygårds är ett strålande exempel på det. Det äldre huset på gården med långsidan mot vägen, en hög parstuga målad i ljusrosa oljefärg, har varit föremål för omfattande studier bland annat av Konsthögskolan i Stockholm. Gårdens förändring, från den lilla parstugan i en våning byggd 1786, kan följas steg för steg under 1800-talets decennier fram till sekelskiftet 1900 då gården blivit längre, fått två våningar och vind, veranda, oljemålad panel och karakteristisk tempelgavel.

Nygårds är en av de världsarvsnominerade gårdarna längs vägen.

Gårdarna ligger spridda i ett ålderdomligt jordbruklandskap.

Bäcken som skär genom byn kantas av gamla vattendrivna verken.

Kring sekelskiftet 1900 byggdes också en helt ny mangårdsbyggnad på gården ritad av den lokale byggmästaren Olof Johansson. Familjen flyttade dit och den gamla byggnaden blev sommarbostad. Några år senare får samme byggmästare uppdraget att rita en ny ladugård som ligger öster om de båda mangårdsbyggnaderna. Olof Johanssons karakteristiska byggnader syns på många håll utefter vägen från Vängsbo till Edsbyn.

Bondeindustrin gav välstånd

Vattenkraften var en flitigt utnyttjad resurs i det gamla hälsingska bondesamhället. Kraften användes för att tröska, mala, skäkta, såga, hacka, krossa och mycket annat. Genom Vängsbo rinner en bäck och på båda sidor om bäcken ligger

flera bevarade vattenverk med sina stora vattenhjul och mitt i byn finns en damm med dammluckor från vilken man kunde från vilken man kunde reglera vattnet. Denna bondeindustri har medeltida traditioner, den utvecklades starkt under 1700-talet och bidrog fram till 1800-talets mitt med bland annat en effektivisering av linhanteringen. I Vängsbo finns linskäkt, kvarn, spånhyvel och tröskkloge kvar.

WWW.STORAHALSINGEGARDARSVAG.SE

Alfta och Edsbyns Turistbyrå tfn 0271-556 61

OVANÅKERS
KOMMUN

Hälsingland

EUROPEAN UNION

TURISTSKYLTADE
HÄLSINGEGÅRDAR I OVANÅKER

OL. ANDERS
0271-556 61

LÖKA
0271-556 49

MÄRTES
0271-205 81

TEXT: INGALL TENGVALL
FOTO: LARS LOOF
GRAFISK FORM: JOHN SANDSTRÖM